

Talad standardarabiska och kodifierad grammatik

Andreas Hallberg

Nordiska semitistsymposiet
Lund, 2–5 oktober 2014

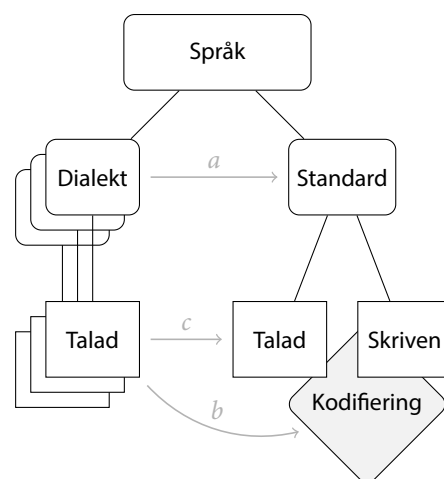
Introduktion

Ett återkommande problem både i forskning om och undervisning av arabiska är sammanblandningen mellan standarvarietetens talspråk å ena sidan, och skriftspråket och den kodifierade grammatiken å den andra. Detta leder till en beskrivning av talad formell arabiska som ett försök att efterfölja den kodifierade grammatikens regler. Detta inlägg söker pröva att se talad standardarabiska som en självständig språklig varietet som tar kodifieringens plats som den övre polen på skalan av diglossisk variation.

Ett språk kan beskrivas som ett kluster av språkliga varieteter som av dess talare betraktas som ett och samma språk, och varav en har speciell status som standard och är normativt överordnad de övriga varieteterna (Bartsch 1987:14). De varieteter som inte har standardstatus kommer här benämnas *dialekter*. Dialekterna används i regel inte för skriftspråk och har således bara en talad form.¹ Standarvarieteten används både i tal och skrift och dessa två användningarna av språket styrs delvis olika normer. Standardens skrift- och talspråk är empiriskt observerbara i hur de används av talarna. Standarvarieteten är också *kodifierad*; dess grammatik är normativt beskriven i grammatikor och dess ordförråd i lexika. Kodifiering är inte en språklig varietet. Den är inte empiriskt observerbar hos talarna utan existerar i form av nedskrivna regler. Som sådan är den inte underkastad språkhistorisk utveckling utan ligger oförändrad tills en språklig auktoritet aktivt förändrar den. Kodifieringen i standardspråk är nära sammanbunden med och bygger på skriftspråket (Halliday 1994:97; Carter 1999:153). Ofta får kodifieringen stå som representant för hela standarvarieteten eftersom det är den allmänt tillgängliga beskrivningen. Denna modell av standardspråk illustreras i Figur 1.

Relationen mellan kodifieringen och språkbruket var ett centralt tema för pragmatisterna (Jedlička 1982:46; Havránek 1982:295). De beskriver ett idealfall där kodifieringen är en nära representation av det faktiska språkbruket, av dem kallad *norm*. I språkgemenskaper med en konservativ språkideologi, så som den arabiska, där kodifieringen inte tillåts anpassas efter faktiskt bruk av standarvarieteten uppstår ett gap emellan allteftersom standarvarieteten förändras medan kodifieringen ligger fast. Strukturer som är vanliga eller till och med dominerande i standardens tal- eller skriftspråk

FIGUR 1: Standardspråksmodell

¹ Detta är en sanning med modifikation. Dialekterna i skrift används dagligen av miljontals människor i elektronisk kommunikation. Denna form av skriftspråk är dock i stort en direkt avspeglning av tal, likt en transkription, och saknar självständiga språknormer.

kan då komma att betraktas som felaktiga eftersom att de inte är sanktionerade av grammatikböcker.²

I modeller av diglossisk variation i arabiska, vare sig det beskrivs som en serie mer eller mindre diskreta nivåer (Mitchell 1986; Blanc 1964; Badawī 1973; Meiseles 1980) eller som en steglös skala (Hary 1996), ses denna variation som en rörelse mellan två poler: dialekt och standardarabiska. Detta representeras av pil *a* i Figur 1. Språkliga exempel kan (åtminstone teoretiskt) placeras någonstans på skalan beroende på hur stor del dialektala och standardspråkliga element som används. Den standardarabiska änden av skalan representeras, ofta implicit, av skriftspråket och/eller den kodifierade grammatiken (pil *b*). Därmed kommer talare som inte talar skriftspråkligt eller inte rättar sig efter den kodifierade, preskriptiva grammatiken, att beskrivs som att de inte talar helt och fullt standardarabiska. Så finner man ofta beskrivningar av talad formell arabiska som "a variety approaching SA" (Versteegh 2001:194) eller "an Arabs attempt to speak classical Arabic" (Meiseles 1980:125).

Ett alternativt sätt att förstå den övre polen i den diglossiska skalan är att den representeras av *talad* standardarabiska, en varietet styrd av normer som bara delvis överlappar med skriftspråkets normer och med kodifieringens regler (pil *c*). Att tala standardarabiska, eller att tala på ett sätt som närmar sig standardarabiska, är då inte samma sak som att tala mer traditionellt "korrekt". Det är istället att rätta sig efter de specifika normer som styr talad standardarabiska.

I det följande ges tre exempel på variabler som visar på problematiken i att använda den kodifierade grammatiken som modell för talad standardarabiska: relativpronomen, kasusändelser och bisatsinledare efter *qāla*. Datan är tagen från en korpus bestående av sjutton intervjuer med politiker och opinionsbildare från Palestina, Egypten och Syrien, sända på Aljazeera under 2010 och 2011. Samtliga intervjupersoner har arabiska som modersmål, är högtbildade och är personer med vana att framträda offentligt. Korpusen är ämnad att representera *oförberett tal av kompetenta talare i den högsta möjliga graden av formalitet*. Argumentationen bygger på antagandet att dessa talare har ett väl utvecklat formellt register och att de här använder det mest formella språk de har tillgängligt.

Relativpronomen

Relativpronomen är en relativt okomplicerad binär diglossisk variabel; den kan antingen realiseras dialektalt som *illi* eller standardarabiskt som *alladī*, *allatī*, etc. Tabell 1 visar hur ofta de sjutton talarna i korpusen använder dessa två former. Talarna är ordnade i fallande ordning efter i vilken utsträckning de använder kasusmarkörer. (Se vidare nedan.) De flesta använder båda formerna med en större andel standardarabiska former. Några talare använder uteslutande den standardarabiska varianten, medan ingen använder uteslutande den dialektala. I snitt används den dialektala varianten *illi* till 21%.³

Mönster som detta brukar tolkas som en form av blandning mellan dialekt och standardarabiska. Relativpronomet *illi* finns inte beskrivet i grammatikböcker och är ej heller del av skriftspråket. Det betraktas därför inte som standard. Med andra ord ställs kodifieringen och skriften upp som mått på

² En åtskillnad kan här göras mellan kodifieringen i moderna "västerländska" grammatikor över arabiska å ena sida, och den inhemska grammatiska traditionen å den andra. Den senare är långt mer konservativ och erkänner endast språkliga exempel från det klassiska arvet som normerande. Exempelen som diskuteras här kan appliceras på båda traditionerna.

TABELL 1: *Relativpronomen*

	<i>illi</i>	<i>alladī</i>
Tayzīnī	–	22
Badī ^c	1	37
al-Qaddūmī	1	26
Abū Majd	5	7
Kayālī	–	33
Fayyād	8	20
al-Mu ^c allim	–	6
Mursī	6	14
al-Barādī ^c	–	9
^c Abd al-Qādir	1	15
al-Xuḍarī	2	31
Hilāl	17	5
al- ³ As ^c ad	7	22
Šallaḥ	8	37
Ġalyūn	8	17
^c Ariqāt	3	14
al-Miṣrī	16	5
Total	83	320

³ Schulz (1981:152) rapporterar 53% användning av *illi* men kommenterar att de flesta talare tämligen konsekvent använder antingen den ena eller den andra formen. Mejdell (2006:375) rapporterar siffror motsvarar ett snitt på 58% användning av *illi*. Data är i båda fallen från egyptiska talare. De lägre siffrorna kan förklaras med en lägre formalitetsgrad än i härvarande korpus.

vad som är att betrakta som standardarabiska. Ett alternativt synsätt är att betrakta som standardarabiska som kompetenta talare producerar i formella situationer. Om i talare i sådana situation använder *illi* till i 21% i kan det ses som en del in del av den variation som inbegrips i talad standardarabiska. Varianten *illi* har sitt ursprung i dialekterna men ahr kommit att bli en integrerad del av även de mest formella formerna av talad standardarabiska.

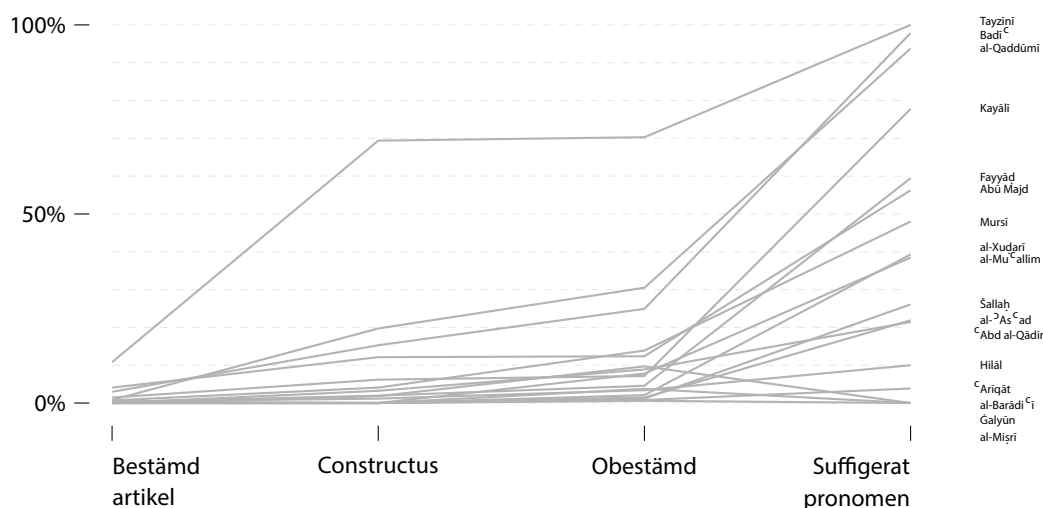
Kasusändelser

Korpusen sammanställdes ursprungligen för att studera kasusändelser och har annoterats för detta syfte. Det finns därför mycket detaljerad data för just denna variabel i korpusen. Att kasussystemet bara används till en mycket begränsad del även i mycket formellt tal är uppenbart. Som variabel skiljer sig kasusändelser från relativpronomen i att det inte är en variation mellan två olika realiseringar, utan mellan en markerat standardarabisk realisering eller ingen alls. Mediantalaren i korpusen markerar kasus till 3.8%.⁴ En talare, aṭ-Ṭayyib Tayzīnī, som på många sätt är en extrem standardtalare, markerar kasus till 44.6%. Ingen av talarna talar helt utan kasusändelser, men ett fåtal markerar kasus bara ett fåtal gånger.

Figur 2 visar kasusmarkering i procent i olika typer av bestämning för varje talare. Det finns en tydlig hierarki för i vilken typ av bestämning kasus markeras, med en stark tendens att markera kasus i ord med suffigerat pronomen. Det viktiga här är att alla talare *undviker* att markera kasus i ord med bestämd artikel. Tayzīnī är den ende som inte ligger på eller nära noll procent, men även i hans fall markeras kasus mycket lite i ord med bestämd artikel i jämförelse med de andra typerna av bestämning. Att tala standardarabiska innebär alltså att för nästan alla talare att inkludera kasusändelser, men *inte* på ord med bestämd artikel. Detta är en norm i talad standardarabiska som står i direkt motsats till kodifierad grammatik.

⁴ Beräkningar av markerat kasus inkluderar inte egennamn, siffror över tio, adverb bildade med indefinita akkusativ, citat och frusna uttryck. Av metodologiska skäl är också regelbunden maskulin plural, dualis samt några mindre frekventa former uteslutna.

FIGUR 2: Kasusmarkering ($n = 11129$, $\bar{\sigma} = 3.6$)

Bisatsinledare efter *qāla*

Bisatsinledare efter *qāla* i korpusen kan delas in i tre typer: (a) den dialektala *ʔinnu*, (b) den preskriptivt korrekta *ʔinna*, och (c) *ʔanna*, en vanlig bisatsinledare i standardarabiska men som i regel inte ska användas efter *qāla*.⁵ Som framgår av Tabell 2 är den tredje formellt inkorrekta formen dominerande i korpusen. En stor del av dessa var korrigerade till *ʔinna* i transkriptionerna så som de ursprungligen publicerades av Aljazeera. Tabellen inkluderar inte de fall där en objektsbisats efter *qāla* saknar bisatsinledande partikel. Detta är det vanligare hos vissa talare, för vilka data därför är knapp eller saknas. Den ende talaren i korpusen som i någon större mån använder *ʔinna* för indirekt tal är Tayzīnī. *Qāla ʔanna* är alltså en form som inte är ”korrekt” standardarabiska och inte heller dialekt. Det är en egenhet i talad standardarabiska. Den är därför svår att placera på en skala mellan dialekt och traditionellt korrekt standardarabiska.

Sammanfattning

Ovan gavs tre exempel hur talad standardarabiska skiljer sig från den kodifierade grammatiken och skriftspråket. Korpusen antas representera talarnas mest formella form av talad arabiska, och i denna förekommer en stor del *illi*, kasusändelser undviks i ord med bestämd artikel, och objektsbisatser efter *qāla* inleds med *ʔanna*. *Illi* exemplifierar vad som kan betraktas som inneslutet i den talade standardarabiskans variationsspann. Med detta synsätt blir inte tal mindre standardarabiskt för att man använder *illi* istället för *allaḍī*, *allatī*, etc. Kasusändelser på ord med bestämd artikel markerar något som traditionellt upptar stort utrymme i kodifieringen men som i praktiken är ytterst marginellt i språket, i det här fallet även i skrift. Bisatsinledaren *ʔinna* efter *qāla* exemplifierar hur det i talad standardarabiska utvecklas former som är specifika för talad standardarabiska. Att postulera normerna för talad standardarabiska, istället för idealbilden av standardarabiska, som den övre polen i det diglossiska spektret kan möjligen bättre förklara variationen i formell arabiska. Det kan också ge en tydligare bild av det faktiska språkbruket, med stora pedagogiska implikationer. Så undviks också problemen med att studera formellt tal som att det närmar sig något essentiellt annorlunda: kodifierad grammatik och skriftspråk.

⁵ Så t.ex. i Ryding (2005:425) och Badawi m. fl. (2004:713). Enligt grammatikorn i den klassiska traditionen ska *ʔanna* användas då *qāla* har betydelsen *ʔanna* ”tro” (se t.ex. Ibn Mālik 2005:134).

TABELL 2: Bisatsinledare efter *qāla*

	<i>ʔinnu</i>	<i>ʔinna</i>	<i>ʔanna</i>
Tayzīnī	–	5	–
Badī ^c	–	–	10
al-Qaddūmī	–	–	13
Abū Majd	–	1	–
Kayālī	–	1	7
Fayyāḍ	2	–	1
al-Mu ^c allim	–	–	3
Mursī	2	–	1
al-Barādi ^c	–	1	2
^c Abd al-Qādir	–	–	6
al-Xuḍarī	4	2	3
Hilāl	–	–	–
al-ʔAs ^c ad	–	–	1
Šallah	–	–	5
Ġalyūn	1	–	1
^c Ariqāt	10	–	–
al-Miṣrī	12	–	–
Total	30	10	54

Referenser

- Badawi, E.-S. M., M. G. Carter och A. Gully (2004). *Modern Written Arabic: a comprehensive grammar*. London: Routledge.
- Badawī, E.-S. M. (1973). *Mustawayāt al-‘Arabīya al-Mu‘āṣira fī Miṣr*. al-Qāhira: Dār al-Ma‘ārif bi-Miṣr.
- Bartsch, R. (1987). *Norms of Language: theoretical and practical aspects*. London: Longman.
- Blanc, H. (1964). “Stylistic Variation in Spoken Arabic: a sample of interdialectal educated conversation”. I: *Contributions to Arabic Linguistics*. Utg. av C. A. Ferguson. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, s. 79–156.
- Carter, R. (1999). “Standard Grammars, Spoken Grammars: some educational implications”. I: *Standard English: the widening debate*. Utg. av T. Bex och R. J. Watts. London: Routledge, s. 149–166.
- Halliday, M. A. K. (1994). *Spoken and Written Language*. Victoria: Deakin Univ. Press.
- Hary, B. (1996). “The Importance of the Language Continuum in Arabic Multiglossia”. I: *Understanding Arabic: essays in contemporary Arabic linguistics in honor of El-Said Badawi*. Utg. av A. Elgibali och E.-S. M. Badawi. Cairo: American University in Cairo Press, s. 69–90.
- Havránek, B. (1982). “Zum Problem der Norm in der heutigen Sprachwissenschaft und Sprachkultur”. I: *Soziolinguistik: Ansätze zur soziolinguistischen Theoriebildung*. Utg. av H. Steger. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, s. 289–296.
- Ibn Mālik, M. (2005). *Šarḥ Ibn ‘Aqīl ‘ala ‘Alfiyyat Ibn Mālik*. Arabic. Tarablus: al-Mu‘assasa al-Ḥadītha lil-Kitāb.
- Jedlička, A. (1982). “Theorie der Literatursprache”. I: *Grundlagen der Sprachkultur: Beiträge der Prager Linguistik zur Sprachtheorie und Sprachpflege*. Utg. av J. Scharnhorst och E. Ising. 8. Berlin: Akademie-Verlag, s. 40–91.
- Meiseles, G. (1980). “Educated Spoken Arabic and the Arabic Language Continuum”. I: *Archivum Linguisticum: A Review of Comparative Philology and General Linguistics* 11, s. 118–148.
- Mejdell, G. (2006). *Mixed styles in spoken Arabic in Egypt: somewhere between order and chaos*. 48. Boston: Brill.
- Mitchell, T. (1986). “What is educated spoken Arabic?” I: *International Journal of the Sociology of Language* 61, s. 7–32.
- Ryding, K. C. (2005). *A reference grammar of modern standard Arabic*. Cambridge, UK ; New York: Cambridge University Press.
- Schulz, D. E. (1981). *Diglossia and variation in formal spoken Arabic in Egypt*. Ann Arbor: Unpublished Ph.D. thesis.
- Versteegh, K. (2001). *The Arabic Language*. Edinburgh: Edinburgh University Press.